

КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Орієнтація на здоровий спосіб життя та дозвілля, привабливість спортивних видів туризму, що поширюється рік за роком, перспективи отримання прибутків від надання послуг для в'їзних спортивних туристів, – все це привертає увагу до питань організаційно-економічного розвитку спортивного туризму в Україні. Одним з чинників, що негативно впливає на формування вітчизняної індустрії спортивного туризму є відсутність цілісної концепції його розвитку, яка б враховувала потреби туристів за основними видами спортивного туризму (водного туризму, лижного туризму, пішохідного туризму, спелеотуризму, велотуризму та вітрильного) та відповідним чином вибудовувала б стратегії реорганізації цих складових як окремі концепції розвитку. Проблеми розбудови індустрії туризму відповідно світовим стандартам досліджувались у роботах таких вчених, як: А.П. Дурович, Н.С. Барчукова, Ю.К. Байназаров, Л.М. Устименко та ін. Разом із тим, відсутні наукові розробки щодо вдосконалення саме діяльності в сфері спортивного туризму, не досліджені й не відображаються питання концепції розвитку спортивного туризму відповідно до особливостей туристичного потенціалу України.

Мета статті полягає у формуванні концепції організаційно-економічного розвитку спортивного туризму в Україні.

Концепція (лат. *conceptio* – розуміння, єдиний задум) – система поглядів, що виражає певний спосіб бачення («точку зору»), розуміння, трактування яких-небудь предметів, явищ, процесів, що презентує провідну ідею або (і) конструктивний принцип, що реалізують певний задум у тієї або іншій теоретичній практиці пізнання [1]. Концепція організаційно-економічного розвитку спортивного туризму в Україні запропонована на рис. 1.

Запропонована концепція будується на оптимальному сполученні набутого досвіду й реальних потреб сьогодення. Метою запропонованої концепції є вдосконалення організаційно-економічних засад формування та розвитку спортивного туризму в Україні. Основними завданнями розвитку спортивного туризму визначено такі: створення умов для забезпечення масовості спортивного туризму в Україні; формування системи підготовки та росту кваліфікації суддівського корпусу; підвищення рівня організації й безпеки змагань та спортивних походів; удосконалення вимог ЕСКУ з урахуванням особливостей і сучасних потреб спортивного туризму; перетворення спортивного туризму у найприбутковішу галузь економіки України; створення умов для можливостей участі у спортивному туризмі населення з різним рівнем доходів; популяризація спортивного туризму як ефективного засобу оздоровчої діяльності.

Є вкрай важливим проаналізувати існуючі проблеми та відокремити з них найголовніші; відкрити перспективи для розвитку різних видів спортивного туризму. Розглянемо напрями реалізації основних компонент у межах концепцій за найбільш популярними видами спортивного туризму: водного, лижного, пішохідного, вітрильного, спелео- та велотуризму.

Концепція розвитку спортивного водного туризму (СВТ).

Водний туризм – один з видів спортивного туризму, який полягає в подоланні маршруту по водній поверхні [2].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного водного туризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку СВТ включає:

1. Створення налагодженої інфраструктури, що надасть можливість ефективно сприяти розвитку й організації масового безпечного маршрутного водного туризму зі зростанням майстерності спортсменів; самостійно проводити серед населення популярні спортивні заходи.

2. Використання можливостей ЗМІ при висвітленні туристських заходів зі СВТ, що дає можливість популяризувати цей вид туризму і викликає зацікавленість потенційних спонсорів.

3. Збільшення фінансового забезпечення як разово через турфірми, виробників спорядження, магазини, так і безпосереднім спонсорством, меценатством тощо.

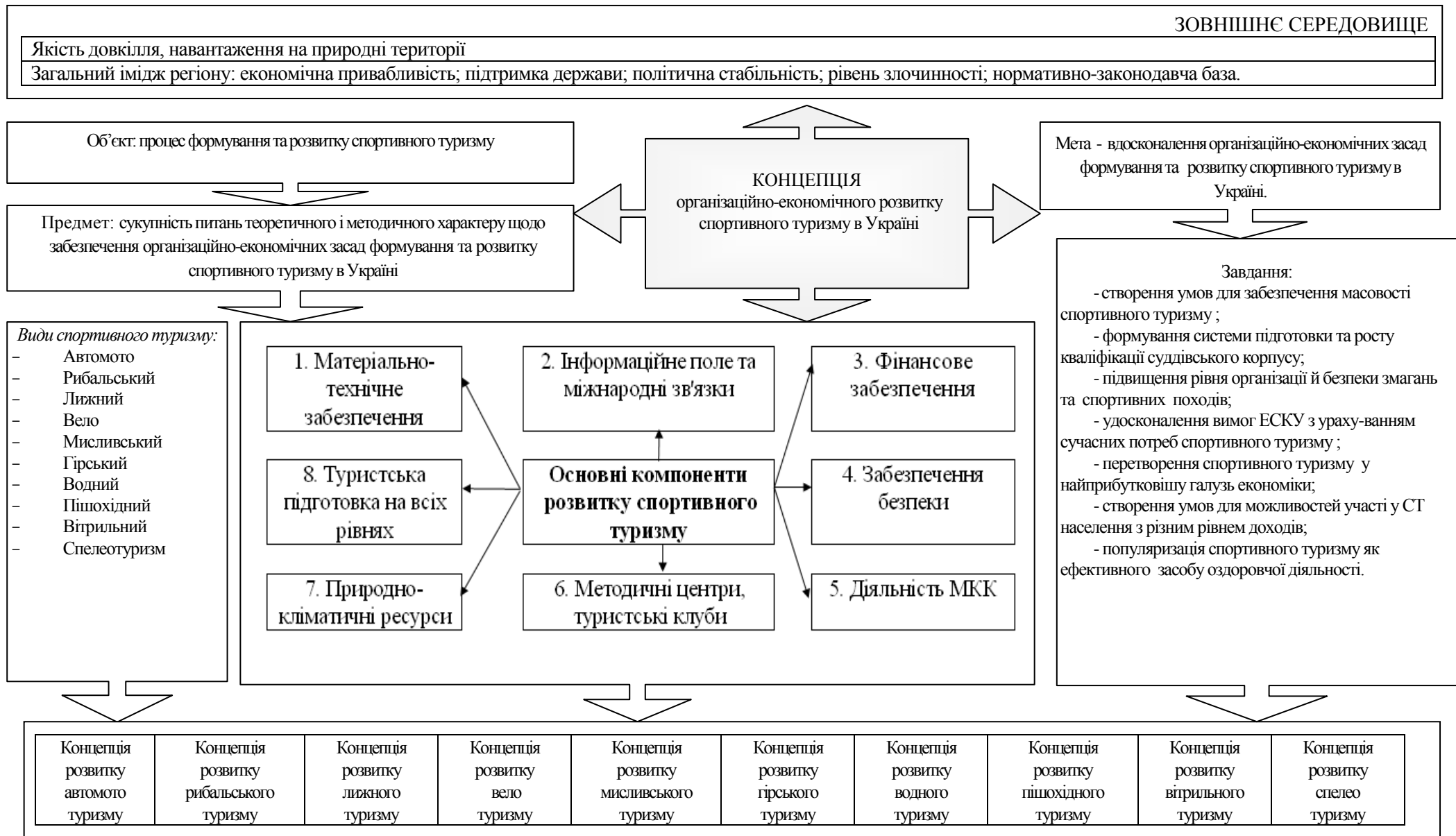

Рис. 1. Схематичне відображення концепції організаційно-економічного розвитку спортивного туризму (СТ) в Україні

4. Підвищення рівня безпеки всіх заходів спортивного водного туризму шляхом удосконалення їх організації. Слід практикувати перевірку груп на місцевості як дієвий засіб підвищення безпеки на маршруті.

5. Вдосконалювання роботи ЦМКК, приведення Правил Чемпіонату СП і вимог для випуску груп на маршрут у відповідність із вимогами сьогодення, введення випуску груп на маршрути за межі України протягом усього року.

6. Розвиток масового маршрутного водного туризму в Україні (походи I – III к. скл.); розвиток масового маршрутного водного туризму за межами України (IV – VI к. скл.).

Удосконалення спортивної складової СВТ. Включення змагання як елементу спортивного єдиноборства, закріплення раніше отриманих навичок у формі спортивних звань і розрядів, безпосереднього спілкування, обмін досвідом, демонстрація сучасного спорядження.

7. Створення штучних дистанцій на річках Чорний Черемош, Рось, Південний Буг, що дасть можливість для проведення ефективного тренувального процесу, проведення міжнародних змагань зі спортивного водного туризму та формування збірної України для участі в них.

8. Розбудова системи 3-рівневої накопичувальної туристської підготовки. Система підготовки повинна будуватися на розгалуженій мережі центрів (шкіл) підготовки при обласних ФСТУ, і в першу чергу – серед учнівської молоді, при турфірмах, що задекларували надання послуг з активного екстремального туризму, турклубах при організаціях, установах тощо. Забезпечення кваліфікованими кадрами, організацію та легалізацію діяльності таких центрів повинна здійснювати кадрова комісія ФСТУ по всіх видах туризму, у т.ч. підкомісія з водного туризму.

Концепція розвитку спортивного лижного туризму (СЛТ).

Лижний туризм – це вид спортивного туризму, що передбачає пересування і подолання природних перешкод за допомогою спеціальних засобів – лиж [3].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного лижного туризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку СЛТ включає рішення наступних завдань:

1. Розробка технічних вимог до спорядження для проведення змагань будь-якого рівня.
2. Відновлення практики проведення початкової та середньої туристської підготовки із заліковими походами I-II категорії складності в Карпатському регіоні (слід проводити на комерційній основі).

3. Продовження, але вже на більш високому організаційному рівні, проведення походів IV-V к.с. в лижних регіонах Росії (Кольський п-в, Приполярний та Полярний Урал, Алтай, Саяни та ін.).

4. Запровадження практики проведення складних лижних туристських експедицій у визнаних лижних регіонах світу – Шпіцбергені, островах Арктики, Гренландії, Алясці, Канадському архіпелазі, Антарктиді та ін.

5. Ініціювання разом з федераціями інших країн (Росії, Білорусі, Польщі, Словаччини та ін.) проведення у майбутньому чемпіонатів Європи та світу з техніки лижного туризму.

6. Приділення особливої уваги календарю змагань з техніки лижного туризму.

Концепція розвитку спортивного пішохідного туризму (СПТ).

Пішохідний туризм (англ. треккинг) – це піший похід по пересіченій місцевості без спеціальної підготовки його учасників (туристів) [3].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного пішохідного туризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку включає рішення наступних завдань:

1. Розробка технічних вимог до спорядження для проведення змагань будь-якого рівня, створення в перспективі при пішохідній комісії технічної комісії, яка б розробляла та контролювала ці вимоги.

2. Запровадження практики проведення очних Чемпіонатів України з пішохідних походів в Карпатах з поступовим підвищенням категорії складності від 2 до 5;

3. Продовження, але вже на більш високому організаційному рівні проведення походів 5-6 к.с. в регіонах Росії (Приполярний Урал, Алтай, Саяни, Кодар, Камчатка та ін.).

4. Запровадження практики проведення складних пішохідних туристських експедицій у визнаних регіонах світу – хр. Черського, Камчатка, плато Путорани (Росія), Нова Зеландія, Північна та Південна Америка та ін.

5. Передбачення щорічного проведення Чемпіонатів України серед юнаків, юніорів та дорослих; 2-3 Кубка України в різних регіонах (в т.ч. в залах); Чемпіонат України серед ветеранів.

6. Ініціювання разом з федераціями інших країн (Росії, Білорусії та Молдови) проведення у майбутньому чемпіонатів Європи, світу, а також проведення на теренах України чемпіонатів Європи та Світу, для чого керівництво ФСТУ повинно розпочати роботу по створенню в м. Києві міжнародної федерації спортивного туризму.

Концепція розвитку спортивного спелеотуризму (ССТ)

Спелеотуризм – це вид спортивного туризму, суть якого полягає в подорожах по природних підземних порожнечках - печерах і подоланні в них всіляких перешкод (сифони, колодязі тощо) [3].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного спелеотуризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку включає рішення наступних завдань:

1. Проведення роз'яснювальної роботи з метою залучення спелеотуристського активу України до організації та проведення походів в печери у відповідності до діючих Правил, затверджених ФСТУ.

2. Проведення необхідної організаційної роботи щодо налагодження тісної співпраці з Українською спелеологічною асоціацією та напрацювання спільної програми розвитку спелеологічного руху в Україні.

3. Ініціювання проведення навчальних заходів по підготовці та підвищенню кваліфікації громадського туристського активу.

4. Розширення кола учасників Всеукраїнських змагань з техніки спелеотуризму, впровадження практики проведення регіональних змагань у відповідності до діючих Правил.

Концепція розвитку спортивного вело туризму (СВлТ).

Велосипедний туризм (або велотуризм) – один з видів масового туризму, в якому велосипед є головним або єдиним засобом пересування [3].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного велотуризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку включає рішення наступних завдань:

1. Організація Українського клубу велотуризму з можливостями комерційної роботи (організація та проведення велотурів, продаж різноманітної велотехніки та аксесуарів до неї) та налагодження взаємкорисної співпраці з турфірмами та магазинами.

2. Розповсюдження через ЗМІ інформації про переваги розвитку похідного велотуризму, який традиційно вважається основою туризму, видом діяльності, способом життя.

3. Ініціювання участі команд Російської Федерації та інших держав у всеукраїнських змаганнях з велотуризму. Налагодження взаємозв'язку з велосипедними закладами Росії, СНД, Європи.

4. З метою підвищення безпеки – розробка методики оцінки складності перевалів для велотуризму і на її основі переліку категорійних перевалів.

5. Зменшення диспропорції фінансування спортивних та учбово-тренувальних заходів з розвитку вело туризму.

6. Організація спортивних змагань з велотуризму, як найбільш характерної діяльності для туризму, як виду спорту.

7. Узагальнення потреб суспільства щодо розвитку велотуризму в напрямках: оздоровчий, спортивний та змагальний. З цієї метою необхідно здійснити такі заходи:

розробка нової класифікації різновидів велотуризму;

налагодження контактів з організаторами змагань на велосипедах, що не входять до спортивної класифікації;

розробка переліку класифікованих маршрутів велопоходів 1-5 к.с. на теренах України, та 6-ї – за кордоном;

вдосконалення Методики категорювання нових видів вело туризму;

впровадження нових видів дистанцій на змаганнях;

8. Створення комісій велосипедного туризму в усіх осередках ФСТ України;

9. Вдосконалення Правил проведення змагань з велотуризму;

10. Проведення семінарів з підготовки та підвищення кваліфікації суддів змагань та тренерів з вело туризму .

Концепція розвитку спортивного вітрильного туризму (СВтТ)

Вітрильний туризм – це вид сполучення самодіяльного туризму і технічної творчості з вітрильною справою; це досить складний комплекс, що включає не тільки саме плавання під вітрилом, але і відповідні розділи кораблебудування [3].

Головна ідея – організаційно-економічне забезпечення умов формування та розвитку спортивного вітрильного туризму відповідно до світових стандартів.

Програма розвитку включає рішення наступних завдань:

1. Включення до спортивного вітрильного туризму нових видів вітрильних суден – крейсерських вітрильних яхт та сучасних реплік історичних вітрильних суден.
2. Активізація роботи сайту Федерації спортивного вітрильного туризму, зокрема відновити роботу форуму.
3. Поширення похідного вітрильного туризму, який традиційно вважається основою СВТТ; розвиток спортивних змагань з вітрильного туризму;
4. Підвищення контролю за залученням до обслуговування змагань кваліфікованих суддів з вітрильного спорту.
5. Започаткування проведення семінарів-шкіл по техніці безпечного керування вітрильними суднами.
6. Ініціація змін у прикордонному режимі для можливості здійснення складних походів та проведення змагань на дистанціях вищого класу (особливо щодо відміни заборони підходу до берега поза причалами та обов'язкового оформлення кожного підходу (відходу) від берега).
7. Остаточне вирішення питання з виведення спортивних туристських вітрильних суден з під технічного нагляду Держфлотінспекції та Регістру, та офіційної передачі такого нагляду Технічним комісіям Федерації; надання цим комісіям права експертизи проектів та первинної реєстрації саморобних ТВТС, призначених для індивідуального використання у якості спортивних.
8. Визначення МКК з занесенням у маршрутну книжку району та умов плавання для туристських вітрильних суден у поході.
9. Розробка оновленого переліку класифікованих маршрутів вітрильних походів 1 – 5 категорій складності.
10. Вдосконалення Правил проведення змагань з вітрильного туризму;
11. Врахування спеціалізації з видів туризму при призначенні суддівських бригад.
12. Ініціалізація питання про взаємне визнання довідок про проходження спортивних вітрильних походів України та Російської Федерації. Ініціювання участі команд Російської Федерації та інших держав у Всеукраїнських змаганнях з вітрильного туризму, для чого надати їм статус відкритих.
13. Збільшення кількості категорійних вітрильних походів.
14. Проведення семінарів з підготовки та підвищення кваліфікації суддів змагань з вітрильного туризму.

Таким чином, спортивні заходи вимагають збільшення їхньої чисельності за рахунок введення популярних у молоді екстремальних видів спортивного туризму з одночасним підвищенням рівня організації, фінансування, престижності й популярності. При обмеженості фінансування масового туризму можливе утворення замкнутого кулуарного кола аматорів екстриму, об'єднаних у закриті клуби, що існують на умовах самоокупності. Але так сутність туризму зведеться до нетривалих екстремальних заходів. Кількість людей, що займаються самостійним активним відпочинком, буде нечисленною, і це не потребуватиме офіційних інституцій з необхідними регулюючими нормами безпеки походів невисокої категорії складності.

На основі дослідження теоретичного підґрунтя формування основ розвитку туризму у світі та в Україні, моніторингу основних складових ринку туристичного продукту запропоновано концепцію розвитку спортивного туризму в Україні як взаємопов'язану систему, що містить окремі концепції розвитку спортивного туризму за його видами та спрямована на реалізацію спільних зусиль держави, ФСТУ, генеральних спонсорів і меценатів на розвиток спортивного масового туризму, як ефективної форми пропаганди здорового способу життя, зміцнення здоров'я населення України, привертання уваги громадськості до туризму, як до важливого засобу виховання, до однієї з форм становлення особистості.

Література

1. Большая советская энциклопедия. Термин «концепция» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://slovari.yandex.ru>.
2. Водный туризм [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org>.
3. Туризм и путешествия как отдых [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://tyrizm.ru/lizhniy-turizm.html>.
4. Постанова Федерація Спортивного Туризму України: Про засади розвитку видів спортивного туризму в Україні № 9 від 16 грудня 2007 року.